

має велике значення при дорощуванні вкорінених живців, приблизно на 30% збільшуючи вихід стандартних саджанців. В останнє десятиліття у продажу з'явилася нова серія біостимуляторів (фітогормонів), які істотно зміцнюють імунну систему рослин і стимулюють їх коренеутворення. До цієї серії належать «Корневін» і «Чаркор» (аналоги гетероауксину). «Корневін» – це біостимулюючий препарат для рослин, до складу якого входить індолілмасляна кислота (ІМК) у концентрації 5 г/кг. Потрапляючи на рослину, вона злегка подразнює її покривні тканини, чим стимулює появу каллюса («живих» клітин, що утворюються на поверхні ранки) і коріння. А сама ІМК, потрапляючи у ґрунт, у результаті природного синтезу перетворюється у фітогормон гетероауксин, який, власне, і стимулює коренеутворення. Тому «Корневін» діє повільніше, ніж гетероауксин у чистому вигляді, проте дія його триваліша. «Чаркор» – збалансований комплекс ростових речовин із кореневої системи женьшеню або обліпихи, аналог гетероауксину. Стимулює процеси коренеутворення, розвиток розгалуженої кореневої системи, сприяє кращій приживлюваності пагонів і саджанців. Рекомендується для прискорення укорінення плодових, декоративних, лісових дерев, чагарників і квітів. Агротехнологічні заходи оптимізації умов вирощування садивного матеріалу фундука досі вивчено недостатньо. А отже, необхідні експериментальні дослідження для швидкого впровадження цієї культури у садівництво України. На основі аналізу літературних джерел можна зробити висновок про важливість забезпечення садивним матеріалом фундука і виділити із широковживаних менш трудомісткі способи його вегетативного розмноження, які на сьогодні вимагають удосконалення.

Література

1. Балабак А. Ф. Кореневласне розмноження малопоширених плодових і ягідних культур / А. Ф. Балабак. – Умань: УВПП "Графіка", 2003. – 109с.
2. Балабак О. А. Перспективи вирощування форм, сортів і гібридів фундука в Україні / О.А. Балабак // Актуальні питання сучасної аграрної науки: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (19-20 листопада 2014р.). – К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2014. – С. 117–119.

УДК 631.5

ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗІ РИСІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Ночвіна¹ О.В., старший науковий співробітник, **Вільчинська² Л.А.**, к.с.-г.н., доцент, **Матус¹ В. М.**, завідувач сектору
elena.mikoljuk@gmail.com

¹ Український інститут експертизи сортів рослин, м. Київ

² Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець- Подільський

Рис є однією з цінних продовольчих культур на землі, а його крупа головним продуктом харчування практично половини народів світу. На сьогодні рис вирощується в 112 країнах при загальному виробництві близько 600 млн. тонн в рік [1].

В Україні галузь рисівництва була створена у 1964-1980 роках. У цей період були побудовані рисові інженерні системи на площі понад 62 тис. га, у тому числі в АР Крим - 30,8 тис. га, Херсонській області - 18 тис. га та Одеській - 13,8 тис. га, здійснено комплексне будівництво в населених пунктах, підготовлені наукові інженерно-технічні і робітничі кадри. Ці території під рисові системи були вибрані тому, що температурні умови на них сприятливі для вирощування рису [2]. Сума середньодобових температур вище 15°C за вегетаційний період для рису тривалістю 110-130 діб становить 2800-3000°C, що є достатнім для формування урожаю не тільки ранньостиглих, а й середньостиглих (більш врожайних) сортів рису [3].

До 2014 року Україна забезпечувала себе рисом на 70%, а решту імпортувала, переважно з Пакистану чи Туреччини. На 60 тисячах гектарів рисових зрошувальних систем, розташованих на Таврії, Причорномор'ї та Бессарабії, збирали 170-180 тисяч тонн врожаю на рік. 80% посівних територій займав вітчизняний рис, якого на сьогодні зареєстровано 12 сортів.

З анексією території Криму Україна втратила майже половину рисових систем. Окрім того, що півострів був одним із осередків рисівництва, туди часто навідувалися наукові співробітники та працівники рисових систем для дослідів та обміну досвідом. Нині у Криму рис не вирощують через відсутність води у Північно-Кримському каналі: його закрили і він починає заростати бур'янами [4].

В Україні залишилося близько 30 тис га рисових зрошуваних систем, але для дотримання сівоzmіни (зміна культур для підтримання високого рівня врожайності) щороку рисом засівають менше половини цих площ [2]. Так до 2022 року у південних регіонах щороку збирали 65-70 тис тонн рису, що становить 30-35% від потреб внутрішнього ринку. Ще близько 1,5 тис га зрошуваних систем були знищені при розпаюванні земель. Їх можна відновити, але це складна і тривала процедура, адже ці землі потребують об'єднання.

У Херсонській області всі рисові поля після укрупнення районів опинилися в межах Скадовського району. Загалом їх тут близько 17 тис га. Ще близько 13 тис га – на землях колишніх солончаків у Кілійському районі Одеської області.

До повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну позитивна динаміка щодо відновлення рисосіяння спостерігалась в Голопристанському районі Херсонської області, там були рисові системи, які почали відновлювати. Окрім цього, протягом останніх декількох років вводились технології краплинного зрошення (обмежена локальна подача води у прикореневу зону рослин). Це давало можливість займатися рисосіянням у регіонах, які, не мають сприятливих для цього умов.

В Україні рис сіють переважно приватні фермери. Єдині державні установи – Інститут рису і його дослідні господарства. У країні залишилося близько 30 господарств, які вирощують рис. Середня площа посівів у кожному з них – 500-600 га. Господарством яке вирощувало рис на найбільшій площі в Україні (1,5 тис. га) було СВК "Маяк" (Одеська область).

Після тимчасової окупації Херсонщини у 2022 році єдиним регіоном в Україні, де вирощується рис, залишилась Кілійська громада, що на Одещині (с Ліски, м. Кілія). Побойуючись фінансових та технологічних ризиків фермери регіону засіяли під цю культуру мінімальні площі, лише щоб отримати насіння на наступний рік [4].

Інститут рису НААН - єдина наукова установа, яка досліджувала рис в Україні, створювала нові сорти та розробляла технології вирощування [2]. Як уже згадувалось раніше, в Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні зареєстровано 12 сортів української селекції, заявником яких є Інститут рису Національної академії аграрних наук України. Варто зазначити, що важливою особливістю сортів рису, створених в Україні, є те, що він може зростати як на українських, так і на східноазійських землях. Щодо інституту, то він має власне дослідне господарство та 190 га землі в рисових заливних системах. На 96 з них щороку вирощують рис. Близько 50 га займають ділянки з новими сортами рису та експериментальними зразками. В інституті є колекція з понад 700 сортів рису з усього світу з описаними властивостями. Маючи ці дані, науковці можуть створювати нові сорти [4]. Установа розташована у селі Антонівка поблизу Скадовська яка є тимчасово окупованою.

Не дивлячись на виклики, які повстають перед галуззю рисівництва в Україні, перспективи розвитку все ж таки є. Перше – це повернення всіх окупованих територій до складу України, включаючи АР Крим, друге - впровадження й відновлення ефективних систем зрошення. Зокрема крапельного, як адаптаційного заходу до потепління клімату що, за експертними оцінками, найпродуктивніше використовує воду.

Література

1. Кропивко С.М. «Рисова імперія»: підручник / С.М. Кропивко. –Рівне: Премія. – 2006. – 422 с.
2. Турчак Н.А. «Проблеми рисосіяння в Україні та шляхи їх вирішення» - Науково-виробничий журнал «Бізнес- навігатор» №2 (28) 2012, с. 35-38
3. Дячок Н.С. «Конкурентоспроможний вітчизняний рис»: підручник / Н.С. Дячок. – Київ: Либідь, 2005. – 318 с.
4. Сташук, В. А., Вожегова, Р. А., Дудченко, В. В., Рокочинський, А. М., Морозова, В. В. 2020 «Підвищення ефективності функціонування рисових зрошувальних систем України». НУВГП, Київ-Херсон-Рівне, 2020 р., с. 203.